

РЕЛІГІЙНИЙ СВІТОГЛЯД ЛЮДИНИ ЯК ПСИХОЛОГІЧНИЙ ФЕНОМЕН

Питання релігійної віри було актуально з найдавніших часів, не оминуло воно й психологію, представники якої, відповідно до своїх течій намагалися пояснити даний феномен. Так, З. Фрейд називав релігію загальнолюдським неврозом нав'язливості. К. Юнг, навпаки, притримувався інших поглядів і вважав одним з чинників виникнення психічних розладів втрату релігійних поглядів. Для Е. Фромма релігія була важлива як попередниця психотерапії, що накопичила тисячолітній досвід турботи про душевне здоров'я людини. П. Б. Ганнушкін був одним з перших, хто вказав на зв'язок сексуальності, агресії та релігійного почуття тощо [1].

Безумовно, розглядаючи питання наявності у тої чи іншої людини релігійного світогляду, не можна зупинити свій погляд лише на позитивних чи лише негативних впливах релігії на особистість. Тому, торкаючись позитивних впливів, слід перш за все зазначити, що релігія дає можливість людині задовольнити особистісну потребу у таємному, містичному, непояснювальному. Разом із цим, релігія надає людині втіху у складних ситуаціях, пом'якшує душевні страждання, за потреби позбавляє почуття самотності. При чому це відбувається як при спілкуванні з тими богами, у яких вірить людина, так і при живій комунікації з одновірцями, які, до того ж, надають людині можливість відчувати себе частинкою більшого та задовольняти свою потребу у соціальних зв'язках. Можна також сказати, що релігія, нав'язуючи людині певні правила та догми, разом із цим робить її світ більш зрозумілим та простим, полегшуючи можливі фрустрації по життю.

Однак, у багатьох випадках релігія може стати для людини виправданням на кшталт «Мій Бог цього не заперечує», або ж навіть дозволом на певні дії, в результаті яких великий шматок особистісної відповідальності перекладається на іншу умовну фігуру, повертаючи людину до регресивних, інфантильних, а іноді й аморальних та протизаконних форм поведінки.

Також варто відмітити той факт, що в різних релігійно-ідеологічних системах надається перевага тим чи іншим моделям поведінки, характерологічним особливостям та акцентуаціям. Так, для близькосхідних релігій Давнього світу, які характеризувалися магічним світоглядом та ритуалізацією, провідними були нестійка та шизоїдна акцентуації. В релігіях Дальнього Сходу культивувались покірність, служіння суспільству та споглядання буття та найбільш гармонійно в них почувуються люди з шизоїдною акцентуацією. Авраамічна релігійність не визнавала магічні та окультні прийоми, тому контрастує з неавраамічними з точки зору акцентуацій. Наприклад, старозавітний іудаїзм відкидав та засуджував у своїх послідовників прояви нестійкої акцентуації. В сучасному ж іудаїзмі віра, служіння та покірність трансформуються у своїх послідовників в епілептоїдні та істероїдні прояви. А ось у послідовників ісламу спостерігаються трошки інші тенденції: відкидається християнська лагідність і смиренність і замість них цінується в своїх послідовників епілептоїдність в формі нетерпимості до невірних і готовність свідчити про Аллаха, в окремих випадках, навіть зі зброєю до смерті, але, з іншого боку, в ісламі залишається властива для авраамічних релігій простота віри [2].

Загалом, релігійний світогляд як психологічний феномен може виконувати для людини роль опори при психологічному консультуванні або психотерапії, якщо зберігається критичність мислення та усвідомлення як власних особистісних меж, так і меж інших людей. При відсутності інших опор, а також критичності мислення, релігійний світогляд може трансформуватися в фанатизм, вибір на користь сект, а також жорсткості до представників інших релігійних течій, агностиків та атеїстів з домінуванням бажання боротися не за свої права та спокій, а проти прав інших людей.

Список літератури

1. Зенько Ю.М. Психология и религия. СПб.: Алетейя, 2002. 384 с.
2. J. Harold Ellens. The Destructive Power of Religion: Violence in Judaism, Christianity, and Islam, Praeger, 2007, 288 p.

*Науковий керівник: Проскурка Н.М.,
старший викладач*